

ЗООМОРФНЫЕ ВЕРБАЛИЗАТОРЫ КОНЦЕПТОСФЕРЫ «МОРАЛЬ» ПОДТЕКСТОВОГО УРОВНЯ (НА МАТЕРИАЛЕ ЭПИЧНЫХ ЖАНРОВ УКРАИНСКОГО ФОЛЬКЛОРА)

В статье рассматриваются общие вопросы подтекста и его способов, спроектированных на выражение концептосферы мораль на примере слов-символов тематической группы «Зоонимы».

Ключевые слова: концептосфера, подтекст, способы выражения, зоонимы, символ.

ZOOMORPHIC MEANS OF EXPRESSION OF THE CONCEPTUAL SPHERE «MORAL» O THE IMPLICATION LEVEL (BASED ON THE MATERIAL OF EPIC GENRES OF THE UKRAINIAN FOLKLORE)

The article deals with the general problems of the implication and its means which express the concept sphere «Moral» based on example of the words-symbols of the group «Zoonyms».

Key words: concept sphere, implication, means of expression, zoonyms, symbol.

УДК 81'373.49

Юлія ПОЛТАВЕЦЬ

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ ЕВФЕМІЗМІВ І ДИСФЕМІЗМІВ

У статті проаналізовано основні підходи до вивчення евфемізмів і дисфемізмів, зокрема власне лінгвістичний, соціолінгвістичний, психолінгвістичний та прагмалінгвістичний. З'ясовано особливості функціонування евфемізмів і дисфемізмів в мові.

Ключові слова: евфемізм, дисфемізм, прагматика, вторинна номінація, емоційно-оцінні одиниці.

Евфемізація і дисфемізація є багатоаспектними мовними явищами, адже зумовлені екстралінгвальними чинниками і мають, крім власне лінгвістичної, соціальної, психологічної, культурної природу. У межах сучасних наукових підходів евфемізми, зокрема, вивчають в аспекті мовленнєвої прагматики як явище, що відіграє важливу роль у забезпеченні ефективної комунікації.

Сферою активного вживання меліоративної й пейоративної лексики є публіцистика, мова якої регульована ціннісно-нормативними настановами суспільства й національно-культурними особливостями.

Актуальність дослідження евфемізмів і дисфемізмів зумовлена зверненням до антропоцентризму в мові, до проблем мовленнєвого впливу, функціонального аспекту одиниць мови. В евфемізмах і дисфемізмах як одиницях вторинної номінації яскраво проявляється людський чинник, адже вони мотивовані психологічно та соціально, є виявом оцінки адресантом певного явища.

Дослідження евфемізмів і дисфемізмів відбуваються в багатьох аспектах на матеріалі різних мов. В українському мовознавстві евфемізми і дисфемізми стали об'єктом лінгвістичних досліджень

О. Б. Януша, І. В. Мілевої, Л. О. Ставицької, І. В. Решетарової. У російському мовознавстві питання функціонування евфемізмів та дисфемізмів порушувалися у працях О. О. Реформатського, Л. П. Крисіна, В. П. Москвіна, А. М. Кацева, Н. І. Формановської, Т. Л. Павленко, В. З. Саннікова, О. П. Сенічкіної, Л. М. Саакяна, Н. В. Прядильнікової. У германістиці проблемі евфемізації присвятили свої праці Е. Партридж, Дж. Лоуренс, К. Барридж, К. Аллен, Дж. Німан, К. Сільвер, С. Люштенберг, Е. Даннінгер, Н. Зультнер.

Мета статті передбачає окреслення основних підходів до вивчення евфемізмів та дисфемізмів, з'ясування їх основних аспектів аналізу, витлумачення поняття евфемізму й дисфемізму, що дасть змогу глибше зрозуміти сутність процесів евфемізації і дисфемізації та є необхідним для подальших досліджень зазначених мовних одиниць.

Вивчення евфемізмів і дисфемізмів відбуваються у межах соціолінгвістики, психолінгвістики, когнітивної лінгвістики та мовленнєвої прагматики. Це дає змогу виокремити такі основні напрями їх дослідження, як: соціокультурний (Л. П. Крисін, В. П. Москвін, Б. О. Ларін), психологічний (А. С. Куркієв, В. П. Москвін, М. С. Ретунська, В. Ю. Харитонова), прагматичний (Т. М. Абакова, Т. С. Бушуєва, Н. А. Ванюшина, К. Аллан, К. Барридж) і власне лінгвістичний (Н. М. Бердова, А. М. Прудивус, Н. В. Прядильнікова, Н. М. Потапова та ін.).

Соціокультурний напрям передбачає зв'язок евфемізмів із табу, вживання їх різними соціальними прошарками населення, представниками різних вікових груп залежно від специфіки комунікативних ситуацій, а також гендерні особливості використання евфемізмів і дисфемізмів у мовленні.

У соціокультурному напрямі можна виокремити історичний аспект дослідження евфемізації та дисфемізації, який зосереджений переважно на розв'язанні питання про зв'язок евфемізмів із давніми табу. З існуванням табу, вірою в магію слова виникнення евфемізмів пов'язує Б. О. Ларін. Табуюванню підлягали імена богів, нечистої сили, назви звірів. Але водночас науковець наголошує, що потрібно чітко розмежовувати слова-евфемізми давніх релігій і сучасні евфемізми, мотиви створення яких не стосуються релігійних забобонів [10]. На зв'язок давніх евфемізмів з табу вказує і визначення Л. А. Булаховського: «Евфемізми – слова й вирази, які замінюють точні

назви предметів або явищ, що лякають мовця, і дають можливість говорити про них без небезпеки викликати лихі сили, що стоять за словом» [3, с. 44].

На думку В. П. Москвіна, основні носії евфемізмів – середній прошарок населення. Б. О. Ларін, досліджуючи соціальну природу евфемізмів, вирізняє такі типи цих мовних одиниць: загальноповсякденні евфемізми національної літературної мови, класові і професійні евфемізми, сімейно-побутові евфемізми. Вживання евфемізмів у соціолектах він пов'язує з бажанням мовців «утаємничити» свою діяльність [10].

Функціонування евфемізмів і дисфемізмів зумовлене соціальною ситуацією спілкування. Чим офіційніша ситуація спілкування, тим більше уваги звертає мовець на вибір мовних одиниць і, відповідно, більша ймовірність використання евфемізмів. Під час вільного спілкування, яке не передбачає офіційності й високого рівня контролю над мовленням, можливе вживання дисфемізмів [1, с. 19]. Саме цим зумовлені особливості вживання евфемістичних замінів з огляду на стильову диференціацію мовлення. Найпродуктивнішим є використання евфемізмів і дисфемізмів у розмовно-побутовому, художньому й публіцистичному стилях мовлення, обмежене – в науковому та офіційно-діловому.

Віковий і гендерний чинники теж відіграють значну роль у вживанні евфемізмів і дисфемізмів. Чим старша людина, тим уважніше вона ставиться до свого мовлення і його впливу на адресатів спілкування. У мовленні дітей наявна суперечлива тенденція: з одного боку, вони часто не підлягають соціальному контролю й вживають прямі номінації, з іншого – найменування явищ з деяких сфер (назви частин тіла, фізіологічні процеси) вони знають лише в евфемістичному варіанті й саме так їх використовують.

Щодо гендерного чинника, то він передбачає передусім бажанням уникнути дискримінації людини за її статевою належністю, ставлення до особистості з повагою. Евфемістична лексика властива переважно мовленню жінок. Така лексика стосується тем, пов'язаних з фізіологією, зовнішністю та їхньою професійною діяльністю.

Психологічний напрям дослідження евфемізмів і дисфемізмів об'єднує психолінгвістичний та когнітивний аспекти. У психологічному напрямі розглядаються мотиви евфемізації і

дисфемізації, їх емоційно-оцінний чинник, асоціативність, роль евфемізмів і дисфемізмів у когнітивній діяльності людини.

Мотиви, що спонукають мовця до вживання евфемізмів і дисфемізмів різноманітні. Це почуття зазубонності і страху, співчуття, сорому, ввічливості. Мотиви безпосереднього пов'язані з емоційною сферою людини. А. М. Кацев покласифікував мотиви, що спричиняють виникнення евфемізмів, в основі якої лежать три емоційні сфери: страшного, одіозного і сорому [7]. Вживання евфемізмів спрямоване на попередження негативних емоцій, дисфемізмів – на їх провокування. За своєю дією, отриманням враження від висловленого, дисфемізми емоційніше наснажені, оскільки негативні емоції сприймаються людиною гостріше, а позитивні вважаються нормою спілкування.

Невід'ємною умовою функціонування евфемізмів і дисфемізмів є їх розуміння, адекватне потрактування обома учасниками комунікації. Витлумачення одиниць вторинної номінації залежить від контексту спілкування і забезпечується здатністю людини асоціативно мислити. Щоб зрозуміти евфемістичний чи дисфемістичний заміник, у мовця мають виникнути правильні асоціації, які дадуть йому змогу співвіднести субститут з денотатом.

Привертає увагу науковців евфемістична лексика як репрезентація концептів. Роль евфемізмів у концептуальному відображенні дійсності проаналізована в працях Л. В. Порохницької, Н. В. Терещенко, В. Ю. Харитонові, Ю. В. Алексикові, О. С. Цидендамбаєвої.

Із соціальним і психологічним напрямком дослідження тісно пов'язаний прагматичний напрям. Прагмалінгвістичні особливості евфемізмів і дисфемізмів полягають у впливі цих мовних одиниць на адресатів мовлення. Основною прагматичною метою вживання евфемізмів Т. М. Абакова вважає прагнення уникнути комунікативних конфліктів, пов'язаних з найменуванням розумових, фізичних недоліків та стосунків між статями [1, с. 22]. Евфемізми використовуються для заміни небажаного висловлювання. Важливим є з'ясування суб'єкта, для якого висловлювання небажане: для адресата, для адресанта чи для обох учасників комунікації. Наприклад, таким суб'єктом-ініціатором вживання евфемізмів у висвітленні політичних і економічних питань у публіцистиці є адресант, що здійснює маніпулятивний вплив на адресата.

Евфемізми й дисфемізми – прагматично марковані одиниці [13]. За впливом на адресата мовлення евфемізми й дисфемізми є прагматичними опозиціями. Використання цих мовних одиниць є засобом реалізації прагматики мовлення. Утворення евфемізмів зумовлене прагматичним принципом ввічливості. Серед функцій мовленнєвого впливу евфемізмів виокремлюють функцію маніпулювання, вуалювання, самозахисту, дисфемізмів – дискредитації, акцентування.

Власне лінгвістичний напрям вивчення евфемізмів і дисфемізмів передбачає їх дослідження у таких аспектах, як: критерії ідентифікації зазначених мовних одиниць, семантика евфемізмів і дисфемізмів, виділення їх значеннєвих груп, розрізнення із суміжними одиницями вторинної номінації, шляхи евфемізації й дисфемізації.

Однак найважливішим питанням у вивченні евфемізмів у власне лінгвістичному підході є визначення понять «евфемізм» і «дисфемізм». З. О. Дубинець у зв'язку з цим окреслює три підходи: субституційний: евфемізми – замітники різких вульгарних, грубих слів і висловів; тропейний: евфемізми – тропи, що ґрунтуються на непрямому, ввічливому, пом'якшувальному слові чи вислові або замінні слова, і вислови, що вживаються внаслідок дії давнього табу; тематичний: евфемізми – тематичні заборони [5, с. 179]. Така класифікація підходів до окреслення поняття евфемізму, очевидно, ґрунтується на функційному критерії досліджуваної лексико-семантичної одиниці, і це вмотивовано, адже сутність будь-якого поняття визначають виконувані тією чи іншою одиницею функції. Аналізуючи роль евфемізмів у мовленні, О. П. Сенічкіна вказує, що вони реалізують семантичні та стилістичні функції. До семантичних належить функція заміни та уточнення, до стилістичних – градація, стилістична оцінка, стильова організація, текстотворення [15, с. 3–5]. Відповідно до виділених семантичних та стилістичних функцій тематичний підхід не варто виокремлювати, бо він так само стосується заміни небажаного висловлювання, тільки табуйованого не давніми уявленнями мовців, а пов'язаного із вживанням слів із певної соціальної сфери в теперішній реальності. Натомість, беручи до уваги функції мовленнєвого впливу евфемізмів, поряд із власне лінгвістичним, психолінгвістичним, соціолінгвістичним можна виокремити прагматичний аспект визначення цього терміна.

Евфемізми й дисфемізми – одиниці лексико-семантичного рівня мови. Евфемізми – слова й вислови, що замінюють грубі назви предметів і явищ, сприяють уникненню негативного враження від сказаного (напр., *зміни тарифів* замість *підвищення цін*, *деструктивний* замість *руйнівний*). Дисфемізми є семантичною опозицією евфемізмів і використовуються для загострення уваги на негативних рисах денотата (напр., замість нейтрального *померти* використання *врізати дуба*, *склеїти ласті*).

О. О. Тараненко дає таке визначення евфемізму: «Евфемізм – слово або вислів, троп, що вживається для непрямого, прихованого, зокрема пом'якшеного, ввічливого, позначення певних предметів, явищ, дій замість прямої їх назви (вже наявної при перейменуванні або логічно найбільш умотивованої при первинному найменуванні)» [17, с. 168–169]. І. Р. Гальперін вказує, що евфемізми – це слова і словосполучення, що з'являються в мові для позначення понять, які вже мають назву, але вважаються неприємними, грубими, непристойними або низькими. Вони мають місце в словниковому складі мови і є синонімами до слів, що раніше позначали ці поняття [4]. Спільним для всіх наведених дефініцій є твердження, що евфемізми – одиниці вторинної номінації, умовою використання яких є наявність негативного денотата. Оцінка денотата як негативного здійснюється з урахуванням соціальних норм й зумовлена багатьма чинниками. Мовна оцінка є суб'єктивною і залежить від статі, віку, належності до певної субкультури. Водночас утворений евфемізм входить до концептуальної сфери носіїв мови і викликає спільні для них асоціації, розуміння культурно-історичного процесу.

На сучасному етапі функціонування евфемізмів їх творення мовцями зумовлене прагненням зробити комунікативну ситуацію комфортною для комунікантів. Це передусім бажання не образити гідність співрозмовника або третьої особи. Саме ця функціональна властивість евфемізмів підкреслена у визначенні К. Аллан і К. Барридж: евфемізм використовується як альтернатива забороненому виразу для того, щоб не втратити власного обличчя й уникнути образи особистості, аудиторії [18].

Появу евфемізмів В. І. Заботкіна пояснює такими прагматичними чинниками: принципом ввічливості (при створенні евфемізмів, що пом'якшують різні види фізичних і розумових недоліків); принципом

табування (при утворенні евфемістичних заміни прямих найменувань явищ хвороб і смерті); дією регулятивного принципу впливу на масового читача (при створенні евфемізмів в політичній сфері); прагматичною настановою засекретити свою діяльність (при створенні евфемізмів всередині соціолектів різних нелегальних груп) [6, с. 47]. Таке витлумачення сутності евфемізму характерне для представників прагматичного підходу. Проте чітко розмежувати визначення у контексті певних наукових підходів неможливо, тому що, як правило, у дефініції синтезовані субституційні та прагматичні функції евфемізму або субституційні й тропеїчні. Тропеїчне трактування поняття характеризує евфемізм як троп.

Тропами евфемізми можна вважати в їх широкому витлумаченні. Відмінність евфемізмів від тропів полягає у їхніх функціях. Тропи сприяють образному відображенню світу, забезпечують виразність мовлення, надають йому емоційно-експресивного забарвлення. Евфемізм виконує соціальні функції, зокрема такі, як забезпечення комфортного спілкування, дотримання етичних норм – коректності, ввічливості. Мета використання евфемізмів – уникнення образи людини, наприклад, у вживанні назви непрестижної професії чи професійної діяльності (*інформаційно-бібліотечний сервіс* замість *бібліотечне обслуговування*), а також тих, що пов'язані з етнічними і сексуальними аспектами, політичними, мистецькими уподобаннями комунікантів.

У західноєвропейських джерелах, присвячених вивченню евфемізмів, вживається поняття екс-фемізм. Серед х-фемізмів виокремлюють евфемізми, дисфемізми та ортофемізми. Термін «ортофемізм» означає нейтральне мовне висловлювання [18]. Якщо уявити семантичну вісь, то ортофемізм як мовна норма перебуває посередині між евфемізмом і дисфемізмом. У російському мовознавстві співвідношення між евфемізмами, дисфемізмами й мовною нормою досліджені Г. Г. Кужим й інтерпретуються нею як універсальний лінгвістичний закон тріади. Науковець стверджує, що закон тріади побудований на основі опозицій і полягає в можливості мовця передавати інформацію трьома способами: стилістично нейтрально, способом меліорації, способом детеріорації [9].

Семантичні межі між евфемізмами й дисфемізмами нечіткі. К. Аллан і К. Баридж пропонують термін евфемістичний дисфемізм і

дисфемістичний евфемізм [18, с. 39]. Висловлювання, в яких локутивний складник дисфемістичний, а іллокутивний – ні, називаються дисфемістичними евфемізмами. Визначальну роль у витлумаченні евфемізму і дисфемізму відіграє контекст як власне мовний (змістовий), так і комунікативна ситуація (дискурсивний компонент).

Класифікації евфемізмів будуються на врахуванні їхніх соціальних аспектів, оскільки класифікація суто за формальними мовними критеріями не дає бажаного результату в спробі осягнути сутність явища евфемізації. Це доводить їхню соціальну природу.

Усі теми й сфери евфемізації Л. П. Крисін поділяє на дві групи: особистісні (фізіологічні процеси, назви частин тіла, стосунки між статями, хвороби тощо) й соціальні (стосунки між людьми, з суспільством, владою) [8]. У ЗМІ поширені евфемізми, що стосуються сфери політики, економіки. Натомість І.Р. Гальперін вважає, що політичних евфемізмів немає, бо відбувається не синонімічна заміна, а вираження іншого поняття – викривлення соціальної дійсності, підміна одних понять іншими [4].

Функціонування евфемізмів характеризується нестабільністю. Адже умовою їх існування є наявність грубого, неприпустимого для вживання еквіваленту [10]. Неприпустимі для вживання у мовленнєвій практиці лексеми визначаються морально-етичними нормами суспільства, які постійно перебувають у розвитку, змінюються. Така динаміка призводить до недоцільності використання деяких евфемізмів. «Відмирання» евфемізму може відбуватися двома шляхами: мовне вираження припиняє вважатися неприпустимим відповідно до соціальних норм або евфемізм стає звичним, втрачає імпліцитне значення, починає розцінюватися як неприпустиме висловлювання і вимагає заміни новим евфемізмом. Прикладом динаміки евфемізму, пов'язаного з етнічною належністю людини, є поняття *негр* – *кольоровий* – *чорний* – *афроамериканець*. Виникнення кінцевої номінації у цьому ряді зумовлене демократичністю суспільства, у якому повага до особистості є визначальною рисою соціальних взаємовідносин.

Дисфемізми – слова або вислови, що в навмисно різкій формі виражають емоційну оцінку, замінюють стилістично нейтральні слова або вирази грубими, зниженими. Дисфемізми використовуються в

ситуації, яка передбачає коректність спілкування, і є порушенням такої коректності, «нехтують» постулатами мовленнєвого спілкування [11].

Поряд із терміном «дисфемізм» вживається термін «какофемізм». Але ці два терміни нетотожні, адже дисфемізми використовуються з метою відкрито, різко виявити адресату своє негативне ставлення до повідомлення або в гумористичній формі. Какофемізм вживається лише з першою метою.

Дисфемізмами К. Аллан називає вислови з конотацією, що є образливою, вони замінюються нейтральними або евфемістичними лексичними одиницями [18].

У всіх визначеннях увага акцентується на тому, що дисфемізмами є слова і вирази, що містять негативну конотацію і вживаються замість нейтральних найменувань.

Стилістична функція дисфемізмів, як зауважує І. Р. Гальперін, «протилежна тій, яку виконують евфемізми. Вони виражають поняття в більш різкій і грубій формі, — зазвичай нелітературній формі, — у порівнянні з тим словом, яке закріплене за певним поняттям» [4].

Л. О. Ставицька кваліфікує дисфемізм як важливий складник обценного лексикону, відзначаючи, що сам термін уживається в двох значеннях: навмисне викривлення слова для надання йому грубого, інвективного значення (*гімназія* – *гімназія*); протилежне евфемізму слово в тому сенсі, що будь-яке поняття можна представити у вульгаризованому вигляді [16, с. 23].

Характерною рисою дисфемізації, на думку А. М. Резанової, є збереження денотата й те, що процес зміни відбувається в конотативному компоненті [14]. Денотат, для позначення якого вживається дисфемізм, може бути двох типів: денотат, що спочатку має негативну відзнаку, оцінюється соціумом як пейоративний (смерть, хвороби, людські вади). У такий спосіб мовець підсилює негативний складник цього поняття. Інший тип денотата, що підлягає дисфемізації, – нейтральний денотат (національна належність, державні установи, професії). Такі нейтральні денотати набувають внаслідок використання дисфемізму негативної конотації.

Основними функціями дисфемізмів вважають функцію засудження, образи, приниження, дискредитації особистості.

Отже, евфемізми і дисфемізми – одиниці вторинної номінації, виникнення яких зумовлене соціально-психологічними чинниками.

Визначення понять евфемізму і дисфемізму нерозривно пов'язане з мовною нормою, з якою на семантичному рівні вони корелюють. Використання мовцями евфемізмів і дисфемізмів полягає в нейтралізації чи наданні негативного конотативного елемента в семантиці денотата.

Можна виокремити власне лінгвістичний, психолінгвістичний, соціолінгвістичний та прагмалінгвістичний підходи в дослідженні евфемізмів і дисфемізмів, що дає змогу різнобічно з'ясувати сутність цих мовних одиниць. Визначення поняття евфемізму і дисфемізму конкретизується у контексті трьох основних аспектів: субституційного (Л. А. Булаховський, В. М. Ярцева, О. П. Сенічкіна), тропеїчного (Б. О. Ларін, О. С. Ахманова, В. В. Андрєєв), прагматичного (Т. М. Абакова, Н. В. Прядильнікова, Л. М. Саакян, К. Барридж, К. Аллан).

Евфемізми і дисфемізми мають потужний прагматичний потенціал, свою специфіку функціонування в різних стилях мови і мовлення, що потребує подальшого дослідження в лінгвістиці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Абакова Т. Н. Парадигматические отношения и семантико-прагматические особенности эвфемизмов и дисфемизмов современного английского языка (на материале текстов британской прессы) : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04 / Т. Н. Абакова. – Саратов, 2007. – 144 с.
2. Арапова Н. С. Эвфемизмы / Н. С. Арапова // Большой энциклопедический словарь / [гл. ред. В. Н. Ярцева]. – 2-е изд. – М. : Большая Российская энциклопедия, 1998. – С. 590.
3. Булаховський Л. А. Вибрані праці : [у 5 т.] / Л. А. Булаховський. – Т. 1. – К. : Наук. думка, 1975. – 495 с.
4. Гальперин И. Р. Очерки по стилистике английского языка / И. Р. Гальперин – М. : Изд-во лит-ры на ин. языках, 1958. – С. 164–167.
5. Дубинець З. О. Евфемізм: походження й сутність терміна / З. О. Дубинець // Українська мова в ХХІ столітті: традиції і новаторство. – К., 2010. – С. 177–179.
6. Заботкина В. И. Новая лексика современного английского языка / В. И. Заботкина. – М. : Высш. шк., 1989. – 56 с.
7. Кацев А. М. Языковое табу и эвфемия / А. М. Кацев. – Л. : Изд-во ЛГПИ, 1988. – 80 с.

8. Крысин Л. П. Эвфемизмы в современной русской речи // Русистика. – Берлин, 1994. – № 1 – 2. – С. 28–49.

9. Кужим Г. Г. Универсальный лингвистический закон триады, мелиорация и детериорация в современном английском и русском языках, явление эвфемии в свете закона триады : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.19 / Г. Г. Кужим // Армавир, 2003. – 188 с.

10. Ларин Б. А. История русского языка и общее языкознание (Избранные труды) / Сост. Б. Л. Богородский, Н. А. Мещерский. – М. : Просвещение, 1977. – С.101–114.

11. Матвеева Т. В. Полный словарь лингвистических терминов / Т. В. Матвеева. – Ростов н/Д. : Феникс, 2010. – С. 537–538.

12. Москвин В. П. Эвфемизмы: системные связи, функции и способы образования / В. П. Москвин // Вопросы языкознания. – 2001. – № 3. – С. 58–70.

13. Прядильникова Н. В. Эвфемизмы в российских СМИ начала XXI века: комплексная характеристика : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.01 / Н. В. Прядильникова. – Самара, 2007 – 179 с.

14. Резанова А. Н. Дисфемия в английском языке: семантические механизмы и прагматические функции : автореф. дис. ... кандидата филологических наук: 10.02.04 / А. Н. Резанова.– Санкт-Петербург, 2008. – 20 с.

15. Сеничкина Е. П. Эвфемизмы в призме текстовой реальности [Электрон. ресурс] / Е. П. Сеничкина. – Режим доступа: <http://www.rusinst.uni.lodz.pl/pliki/Konferencja/Sieniczkina%20E.pdf>

16. Ставицька Л. Українська мова без табу. Словник нецензурної лексики та її відповідників: обценізви, евфемізми / Л. Ставицька.– К. : Критика, 2008. – 456 с.

17. Тараненко О. О. Евфемизм / О.О. Тараненко // Українська мова: Енциклопедія / Редкол.: В. М. Русанівський (співголова), О. О. Тараненко (співголова), М. П. Зяблюк та ін. – 2-ге вид., випр. і доп. – К. : Вид-во «Укр. енцикл.» ім. М. Бажана, 2004. – С. 168–169.

18. Allan K. Forbidden words : Taboo and the censoring of Language / K. Allan, Burrig K. – Cambridge: Cambridge University Press, 2006. – 300 с.

Стаття надійшла до редколегії 28.02.2012

Ю. ПОЛТАВЕЦ

ОСНОВНЫЕ ПОДХОДЫ К ИЗУЧЕНИЮ ЭВФЕМИЗМОВ И ДИСФЕМИЗМОВ

В статье проанализированы основные подходы к изучению эвфемизмов и дисфемизмов, в частности собственно лингвистический, социолингвистический, психолингвистический и

прагмалінгвістический. Вияснено особенности функціонування евфемизмов и дисфемизмов в языкe.

Ключевые слова: эвфемизм, дисфемизм, прагматика, вторичная номинация, эмоционально-оценочные единицы.

У. POLTAVETS

MAIN APPROACHES TO STUDYING OF EUPHEMISMS AND DYSPEMISMS

The article analyzes the main approaches to studying of euphemisms, properly linguistic, sociolinguistic, psycholinguistic, pragmalinguistic. The peculiarities of functioning of euphemisms and dysphemism in the language were explained.

Key words: euphemism, dysphemism, pragmatics, secondary nomination, emotional and evaluation units.

ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

УДК 821.161.2 “192/193”+821.161.2.09]–4.091

Микола ВАСЬКІВ

УКРАЇНСЬКІ МАНДРІВНІ НАРИСИ 1920-30-х рр. І «ЛЕКСИКОН ІНТИМНИХ МІСТ» Ю. АНДРУХОВИЧА

У статті йдеться про типологічні подібності й навіть текстові збіги між мандрівними нарисами 1920-30-х років і «Лексиконом інтимних міст» Юрія Андруховича, причиною чого стали національне самовизначення і самоусвідомлення в навколишньому різноманітному культурно-політичному світі, єдина жанрова сутність мандрівного нарису і спорідненість модерністських і постмодерністських композиційно-нарративних прийомів.

Ключові слова: типологічна подібність, продуктивність і популярність жанру, мандрівний нарис, прийом.

Почнемо з цитати. «На політичній мапі, що є в мене в руках, отут мусить бути десь кордон «країни авганів» (тобто «Авганістану»). Він так яскраво намальований у атласі жовтою фарбою. Оце рожеве СРСР, оце фіялкова Персія, ще зелена Індія, оце креманий Китайський Туркестан. А оце посередині межі ними, цілком відмінний, жовтий Авганістан».

А тепер ще одна, розлогіша, цитата. «До речі, який колір України на сучасних політичних мапах? З радянських запам'яталося, що еСеСеСеР був насичено-рожевий, Польща якась чи не салатова, Китай, зрозуміла справа, жовтий, його подруга Румунія теж, але через кукурудзу і мамалигу. Добра стара зелена Англія була зелена, НДР – світло-, а ФРН – темно-коричнева (і кажи після цього, що географія нічого спільного з пропагандою мати не може!). Того ж, до речі, що й